

NAČIN PRIKAZIVANJA ISLAMA U EVROPSKIM UDŽBENICIMA

Dr. Favzija EL-AŠMAVI*

U današnje vrijeme ljudi širom svijeta zasnivaju svoje podijeljenosti na vjerskim različitostima, što se prenosi s jedne na drugu generaciju i bilježi u školskim udžbenicima historije. Razlike u vjeri veoma često su dovodile do nasilja i uzrokovale konflikte i ratove tokom prošlosti. Bez obzira na stvarnu situaciju u kojoj živimo, dužni smo promovirati kulturu mira i razvijati dijalog, što će neminovno inicirati usavršavanje školskih planova i programa i promovirati principe tolerancije kod mladih, ali i odraslih.

Pored činjenice što prakticiramo različita vjerovanja, u osnovi dijelimo opće društvene vrijednosti i imamo zajedničke ciljeve koji su usmjereni prema mirnoj koegzistenciji. Upravo zbog ideala pravičnosti i jednakosti na svijetu,

nužno je iznova istražiti sadržaj udžbenika historije. Nema sumnje da je jedan od načina za izgradnju mirnih društava unapređenje školskih planova i programa, čime će se učenici naučiti da poštuju različitosti među ljudima i uvažavaju zajedničke vrijednosti, što će im pomoći da savladaju izgrađene predrasude prema drugima.

Zbog toga smo, prije deset godina pod pokroviteljstvom UNESCO-a, otpočeli komparativnu studiju o načinu prikazivanja „drugih“ u udžbenicima historije u pojedinim evropskim zemljama. Cilj nam je bio da napravimo opći pregled i ukažemo na koji način se u školskim udžbenicima govori o „drugima“. Nakon završetka studije, utvrdili smo da veliki broj tih udžbenika opisuje Evropu kao epicentar

Dr. Favzija el-Ašmavi rođena je u Aleksandriji, Egipat. Predaje arapski jezik i islamske studije na Univerzitetu u Ženevi (Švicarska). Autor je brojnih djela na arapskom, engleskom i francuskom jeziku. Njen literarni rad odiše strašću za gradom u kome je rođena, Aleksandrijom, mjestom gdje se susreću prošlost i sadašnjost, sunce i voda, nebo i zemlja. Aktivan je član nekoliko organizacija. Osnivač je Evropskog foruma žene muslimanke, koji nastoji promovirati ljudska prava muslimanki u evropskim državama. Njen istraživački rad posebno je fokusiran na ljudska prava u islamu, međureligijski dijalog, položaj muslimanke i način prikazivanja „drugih“. Udata je i ima troje djece.

svih značajnijih historijskih događaja. Treba naglasiti da se na neadekvatan način govori o sudbonosnim događajima i datumima u historiji Arapa i muslimanskih naroda.

Spomenuta ravnodušnost prema historiji drugih naroda stvarno odražava njihovo promišljeno odbacivanje i uskogrudan pogled na historiju.

Evropska curricula sklona je prikazivanju islama i njegovog osnivača poslanika Muhammeda iz jevrejsko-kršćanske perspektive, uključujući negativne konotacije i nastojeći saopćiti što je moguće manje. Naravno, takav odnos je nepravedan i vrijeđajući za osjećaje muslimana.

Gotovo svi ovi udžbenici otpočinju prezentacijom ekspanzije islama i brzim osvajanjima koje su realizirali njegov osnivač i nasljednici. Oni su prikazani na stereotipan način kao arapski zavojevači, divljaci i nepobjedivi napadači.

Značajno mjesto u evropskim udžbenicima historije posvećeno je križarima, gdje se obavezno naglašava da je glavni razlog križarskih ratova bio oslobođenje Jerusalema od nevjernika (muslimana).

S druge strane, u tim udžbenicima se veoma proračunato zanemaruje tolerancija koju su muslimani pokazali nakon ponovnog oslobođenja Jerusalema, 1187. godine. Tom prilikom je muslimanski vojskovođa Salahuddin proglasio opću amnestiju za sve stanovnike svetoga grada.

Suviše bi bilo govoriti da je razlog takvog promišljenog izostavljanja historijskih činjenica, zapravo, namjera da se izobliča imidž muslimana u mozgovima djece školskoga uzrasta pomoću falsificiranja prošlosti.

Primjer takvog namjernog ignoriranja evropskih autora može se očitovati u njihovom neuspjehu da prepoznaju ulogu i priznaju doprinos arapsko-muslimanskih naučnika i filozofa evropskoj renesansi u 15. stoljeću.

Nakon 11. septembra 2001. godine, evropska curricula za srednje škole uglavnom se bavi pitanjem savremenog islama.

Autori tekstova ukazuju na rasprostranjen vjerski trend, upozoravajući na fundamentalizam, fanatizam, netrpeljivost

i opasnost netolerancije. Termin „džihad“ najčešće se prevodi kao „sveti rat“, a ne kao duhovna i nenasilna borba protiv grijeha i napor protiv činjenja zla. Izraz „šehidska smrt“ (istišhad) dovodi se u vezu sa terorizmom i bombašima samoubicama. Oba termina su veoma frekventni, a cilj je da se predstavi islamski pristup u odbacivanju evropskoga modernizma i poricanju miroljubive koegzistencije. Nakon terorističkih napada na SAD, neki autori nastoje naglasiti vezu između muslimanskih ekstremista i tih koncepata.

Način prezentacije evropske kršćanske i jevrejske kulture, vjerovanja i ubjeđenja iz islamske perspektive se prikazuje onako kako je ispoljeno u Kur'anu: Mojsije i natprirodna djela, Djevica Marija, Isus, njegova čuda i uskrsnuće predstavljeni su shodno islamskom vjerovanju i ubjeđenju. Ova prezentacija je ponekad potvrđena kur'anskim citatima u udženicima historije!

Posebno se naglašava muslimanski kritički stav prema određenim pojavama zapadne kulture: seksualne slobode, rušenje porodice, homoseksualni brakovi itd.

Evropski autori ponekad namjerno ne spominju određene činjenice kako bi izobličili historijsku istinu, a muslimanski autori veoma često koriste naglašenu terminologiju i univerzalne historijske događaje kako bi stavili akcent na muslimansku prohujalu slavu.

Metode svjesnog izostavljanja određenih činjenica i prenaplašena prezentacija nekih događaja imaju cilj da, s jedne strane, kod mladih kršćana izobliča i unakaze imidž muslimana, a da, s druge strane, kod mladih muslimana ohrabre religiozne i patriotske osjećaje, učine ih ponosnim na njihovu prošlu slavu i da probude nadu da će je jednoga dana povratiti natrag i napatiti Zapadu.

Prijedlozi

Kako bi popravili postojeću situaciju i promovirali kulturu mira, nudimo nekoliko prijedloga.

– Nužno je iznova pregledati sadržaj svih udžbenika kako bi se odstranile predrasude i

uklonili stereotipi koji podržavaju negativno viđenje drugih;

- promovirati duh nepristrasnosti, objektivnosti i racionalnosti kod autora naučno-nastavnih planova i programa;

- podržati prijedloge o ponovnom pisanju nastavno-naučnih planova i programa, sa posebnim naglaskom na otklanjanju propusta i ispravljanju tradicionalnih pogreški i nerazumijevanja kako bi se postiglo bolje razumijevanje drugih;

- unaprijediti naučni rad i istraživanje svetih tekstova, što znatno može doprinijeti promoviranju univerzalnih vrijednosti koje studenti mogu primjenjivati u svakodnevnom životu;

- unaprijediti međureligijsko obrazovanje i edukaciju, kojima će cilj biti poštivanje drugih, uvažavanje drukčijih vjerovanja i ubjeđenja i

pomoći studentima da odbace predrasude i netoleranciju i priznaju druge kao jednake, a ne kao oponente i protivnike;

- promovirati kulturu mira i odgajati mlade u tom duhu, upozoravajući na štetnost i pogubnost nasilja i netolerancije. Nužno je graditi mir u školskim planovima i programima;

- ulagati napore na usavršavanju međunarodnog sistema obrazovanja, sa posebnim naglaskom na odgoju, kritičko mišljenju i univerzalnim vrijednostima i znanju mladih;

- unaprijediti naučnu saradnju između međunarodnih instituta koja će promovirati kulturu dijaloga i mira;

- organizirati više simpozija i konferencija o značaju obrazovanja i školskim planovima i programima kao sredstvom za postizanje mira.

S engleskog: Halim Grabus